

ก้าวสู่ความสำเร็จ....

การบริหารจัดการชลประทาน
โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระสียาว จังหวัดสุพรรณบุรี

กรมชลประทาน

- ปี พ.ศ. 2553 รางวัลดีเด่น
รางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชน
ประเทศไทย ประเภทบริหารจัดการ
ให้บริการ
- ปี พ.ศ. 2554 รางวัลรองชนะเลิศ
รางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชน
องค์การสหประชาชาติ ประเภทการสร้าง
นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการตัดสินใจเชิงนโยบาย
ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก

ชื่อหนังสือ...

ก้าวสู่ความสำเร็จการบริหารจัดการชลประทาน
โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม โครงการส่งน้ำและ
บำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

- ผู้เขียน** : สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- พิมพ์** : จำนวน 5,000 เล่ม
- ปีที่พิมพ์** : พฤษภาคม 2554
- จัดพิมพ์โดย** : สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
811 ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 0-2669-3775 โทรสาร 0-2669-1460
- Website** : <http://ppp.rid.go.th/>
- e-mail address** : rid1460@yahoo.com
- พิมพ์ที่** : บริษัท ลินท์ ครีเอชั่น จำกัด
12/1 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 72 ถ.จรัญสนิทวงศ์
แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ดำเนินการก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2524 มีอ่างเก็บกักน้ำความจุ 240 ล้านลูกบาศก์เมตร ส่งน้ำให้กับพื้นที่ชลประทาน 130,000 ไร่ ส่งน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค 2 ราย คือ การประปาต๋านช้าง และการประปาหนองหญ้าไซ และเพื่อการอุตสาหกรรม 2 ราย คือ บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด และ บริษัท ไทยอะโกร เอ็นเนอร์ยี่ จำกัด โดยโครงการฯ กระเสียว ได้จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) จำนวน 278 กลุ่ม และยกระดับจากกลุ่มพื้นฐานเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน จำนวน 9 กลุ่ม และจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการฯ กระเสียว 1 คณะ และมีอาสาสมัครชลประทาน 36 คน ซึ่งองค์กรและเครือข่ายเหล่านี้ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ จนประสบความสำเร็จได้รับรางวัลในระดับประเทศและระดับโลก

ในปี พ.ศ. 2553 ได้รับรางวัลดีเด่น รางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชน ประเภทนวัตกรรมการให้บริการ จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ในชื่อนวัตกรรมที่ว่า “กระบวนการบริหารจัดการชลประทาน โดยคณะกรรมการภาคประชาชน และองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี”

ในปี พ.ศ. 2554 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ รางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชน จากองค์การสหประชาชาติ ประเภทการสร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจเชิงนโยบาย ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก

สุดท้ายหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้สนใจเรียนรู้กระบวนการบริหารชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้และขยายผลเพื่อสร้างความยั่งยืนแก่การบริหารจัดการน้ำในอนาคตต่อไป

สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
กรมชลประทาน
พฤษภาคม 2554

	หน้า
บทที่ 1 ข้อมูลโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี	4
บทที่ 2 การบริหารจัดการชลประทานในอดีต	10
บทที่ 3 การปรับปรุงการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม	12
บทที่ 4 ผลการดำเนินงานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว	19
บทที่ 5 รางวัลแห่งความสำเร็จ	33
บทที่ 6 บอกกล่าว เล่าสืบ	36

บทที่ 1

ข้อมูลโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

1.1 ที่มาของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของ จังหวัดสุพรรณบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เป็นระยะทาง 193 กิโลเมตร ตามทางหลวง หมายเลข 340

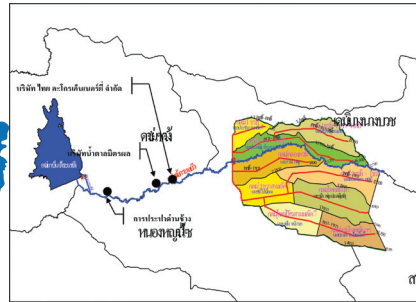
ลำห้วยกระเสียวมีต้นน้ำเกิดจากภูเขาในเขตอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ไหลไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ลงสู่จังหวัดสุพรรณบุรี ในเขตอำเภอด่านช้าง แล้วไหลไปทางทิศใต้จนเกือบถึงบ้านนาตาปิ่น อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จึงเริ่มออกสู่ที่ราบแล้วไหลไปทางทิศตะวันออกลงสู่แม่น้ำสุพรรณบุรี ที่บ้านทิง อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี รวมความยาว 140 กิโลเมตร

ลำห้วยกระเสียว มีความลาดชันมากและมีพื้นที่รับน้ำฝนถึงประมาณ 1,220 ตารางกิโลเมตร ฉะนั้น ในระหว่างเดือนกันยายน ถึงเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ มีฝนตกหนักน้ำในลำห้วยกระเสียว จึงมีปริมาณมากและไหลหลากอย่างรวดเร็ว บ่าเข้าท่วมพื้นที่ราบตอนล่าง เขตท้องที่ อำเภอ เดิมบางนางบวช อำเภอสามชูก ก่อให้เกิด อุทกภัย ทำความเสียหายแก่พื้นที่เพาะปลูกบริเวณดังกล่าว อยู่เป็นประจำเกือบทุกปี และในระยะที่ฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานานก็มีน้ำไม่เพียงพอสำหรับการเพาะปลูก ทำให้เกิดความเดือดร้อน เนื่องจากการขาดแคลนน้ำอยู่เสมอเมื่อป่าไม้บริเวณต้นน้ำของลำห้วยกระเสียวถูกทำลาย ความรุนแรงของอุทกภัยและสภาวะการขาดแคลนน้ำของพื้นที่ดังกล่าวก็เพิ่มทวีมากยิ่งขึ้น

แผนที่ที่ตั้งโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

แผนที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

เพื่อบรรเทาอุทกภัยในเขตดังกล่าวและช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกนอกเขตโครงการฯ ทำโบสถ์ตอนล่างและโครงการฯ สามชุก ซึ่งอาศัยน้ำฝนแต่เพียงอย่างเดียว ให้มีน้ำสำหรับใช้ในการเพาะปลูกอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี จึงจำเป็นต้องสร้างแหล่งเก็บน้ำกรมชลประทานจึงได้ดำเนินการก่อสร้างเขื่อนกระเสียวเริ่ม ตั้งแต่ ปี 2509 แล้วเสร็จปี 2524 รวมระยะเวลา 6 ปี

1.2 ຂໍ້ມູນລະບົບຮ່າງກາຍ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว มีระบบชลประทานต่างๆ ประกอบด้วย เขื่อนเก็บกักน้ำ เขื่อนทดน้ำ ระบบส่งน้ำ และระบบระบายน้ำ มีรายละเอียดโครงการ โดยย่อต่อไปนี้

ก. อาคารทำงาน ประกอบด้วย

1) เชื้อนเก็บกักน้ำ

สร้างกันน้ำลำห้วย กระเสียว
ระหว่างลาดเขาวงเดือนห้าทางฝั่งขวา กับ
เขาโล้นทางฝั่งซ้ายเหนือบ้านนาตาปินขึ้นไป
เล็กน้อย อยู่หมู่ที่ 3 ตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ประมาณ
ละติจูด $14^{\circ} - 49' - 57''$ ลองจิจูด $99^{\circ} - 39' - 41''$

ตัวเขื่อนเป็นลูกรังปนดินชนิด Zone embankment สูง 32.500 เมตร สันเขื่อนอยู่ที่ระดับ +92.500 เมตร (ร.ท.ก.) กว้าง 8.00 เมตร ยาว 4,250 เมตร กักเก็บน้ำจำนวน 240 ล้านลูกบาศก์เมตร ที่ระดับ +87.000 เมตร (ร.ท.ก.) พื้นที่ผิวน้ำในอ่างกว้าง 7 กิโลเมตร ยาว 12 กิโลเมตร

2) ท่อระบายน้ำในตัวเขื่อน (OUTLET)

เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางภายใน 2.50 เมตร ทางด้านเหนือน้ำ และ 1.80 เมตร ทางด้านท้ายน้ำบังคับน้ำด้วยบานระบายเหล็กแรงดันสูง จำนวน 2 ชุด สามารถระบายน้ำได้ 18-25 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

3) ทางระบายน้ำล้น (SPILLWAY)

อยู่ทางขอบอ่างฝั่งซ้ายระหว่างเขาโล้นกับเขาพุซ้อย มีลักษณะเป็นฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กแบบ Ogee weir สันฝายยาว 74 เมตร ระบายน้ำได้ประมาณ 760 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที มีทางรับน้ำจากฝายลงสู่ลำน้ำเดิมยาว 2,400 เมตร

4) อ่างเก็บน้ำกระเสียว

อ่างเก็บน้ำมีความจุสูงสุด 390 ล้าน ลบ.ม. ที่ระดับ +90.64 ม. (ร.ท.ก.) มีพื้นที่ผิวน้ำ 46 ตารางกิโลเมตร ปริมาณน้ำเก็บกัก 240 ล้าน ลบ.ม. ที่ระดับ +87.00 ม. (ร.ท.ก.) มีพื้นที่ผิวน้ำ 35 ตารางกิโลเมตร ปริมาณน้ำต่ำสุด 40 ล้าน ลบ.ม. ที่ระดับ +78.00 ม.(ร.ท.ก.) มีพื้นที่ผิวน้ำ 10.42 ตารางกิโลเมตร เป็นปริมาณน้ำนํ้าอนก้นอ่าง 40 ล้าน ลบ.ม. ปริมาณน้ำที่ใช้การ 200 ล้าน ลบ.ม. มีพื้นที่รับน้ำฝนเหนือเขื่อน 1,220 ตารางกิโลเมตร

ข. ระบบส่งน้ำและระบายน้ำ

1) ประตุระบายทดน้ำ

สร้างกันล้นท้ายกระเสียว ลงไปตามลำน้ำเป็นระยะทางประมาณ 26.300 กิโลเมตร เป็นประตุระบายคอนกรีตเสริมเหล็กมีช่องระบายน้ำกว้าง 6.00 เมตร จำนวน 3 ช่องบังคับน้ำด้วยบานระบายเหล็กโค้งสามารถระบายน้ำได้ 260 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที มีประตูปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ทั้งสองฝั่งสร้างติดกับประตุระบายทดน้ำ

- 2) **คลองส่งน้ำ** ประกอบด้วย คลองส่งน้ำทั้งหมด 7 สาย ดังนี้
คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายยาว 20.880 กิโลเมตร
คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายยาว 7.000 กิโลเมตร
คลองซอยและแยกซอย 5 สาย ได้แก่
ฝั่งซ้าย 2 สาย รวมยาว 26.460 กิโลเมตร
ฝั่งขวา 3 สาย รวมยาว 37.450 กิโลเมตร

- 3) **คลองระบายน้ำ** ประกอบด้วย คลองระบายน้ำ จำนวน 8 สายดังนี้
ฝั่งซ้าย 4 สาย รวมยาว 44.304 กิโลเมตร
ฝั่งขวา 4 สาย รวมยาว 54.956 กิโลเมตร

1.3 ผู้ที่รับประโยชน์จากโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว มีขอบเขตการให้บริการ ประกอบด้วย

- 1) พื้นที่ชลประทาน 130,000 ไร่ มีสมาชิกผู้ใช้น้ำ 6,740 ราย
- 2) ผู้ใช้น้ำภาคอุตสาหกรรม 2 ราย ได้แก่ บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด และ บริษัท ไทยอะโกร เอ็นเนอร์ยี่ จำกัด
- 3) ผู้ใช้น้ำภาคอุปโภคบริโภค 2 ราย ได้แก่ การประปาต๋านช้าง การประปาหนองหญ้าไซ

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

ส่งน้ำและระบายน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการกระเสียว จำนวน 130,000 ไร่

◀ บรรเทาอุทกภัยในเขตโครงการฯ ทำโบสถ์ตอนล่าง และโครงการฯ สามชุก พื้นที่นอกเขตโครงการฯ ที่ติดต่อกันรวม 350,000 ไร่

- ▶ บริเวณเขื่อนและอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนได้เป็นอย่างดี

- ▶ อ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนใช้เป็นแหล่งเพาะและขยายพันธุ์ปลาและสัตว์น้ำ

- ▶ เพื่อการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในเขต อ. ด่านช้าง จ. สุพรรณบุรี ได้แก่ บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด และ บริษัท ไทยอะโกร เอ็นเนอร์ยี่ จำกัด

- ▶ เพื่อใช้อุปโภค บริโภค และการประปาส่วนภูมิภาค ได้แก่ การประปาด่านช้าง และการประปาหนองหญ้าไซ

บทที่ 2

การบริหารจัดการชลประทานในอดีต

2.1 รูปแบบการบริหารจัดการชลประทานในอดีต

กระบวนการบริหารจัดการชลประทานของโครงการชลประทานในอดีต

2.2 ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการชลประทานในอดีต

ก่อนการส่งน้ำ

- สำรวจความต้องการปลูกพืชไม่ทั่วถึง เนื่องจากจำนวนพนักงานส่งน้ำไม่เพียงพอ
- วางแผนส่งน้ำไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร
- เกษตรกรไม่ทราบข้อมูลปริมาณน้ำที่ส่งและแผนการส่งน้ำ
- เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ขาดจิตสำนึกความเป็นเจ้าของ

ระหว่างการส่งน้ำ

- ส่งน้ำไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรเนื่องจากจำนวนพนักงานส่งน้ำไม่เพียงพอ อัตรากำลังลดลง
- เกษตรกรไม่มีองค์ความรู้ด้านชลประทาน

สิ้นสุดการส่งน้ำ

- เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผลการส่งน้ำ ทำให้ขาดการปรับปรุงกระบวนการส่งน้ำในฤดูการส่งน้ำฤดูหน้า

รูปแบบการบริหารจัดการชลประทานในอดีต โดยเจ้าหน้าที่ชลประทานฝ่ายเดียว

บทที่ 3

การปรับปรุงการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

3.1 การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

กรมชลประทานได้นำการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มาเป็นนโยบายในการบริหารจัดการน้ำ โดยมีแนวคิดที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยวงกลไกการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) ตามท้องน้ำ แยกส่งน้ำต่างๆ ให้ครอบคลุมพื้นที่
- 2) ให้มีการรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) หลายๆ กลุ่มในคลองซอยหรือคลองแยกซอยเดียวกัน โดยยกระดับเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน
- 3) ให้มีจัดตั้งอาสาสมัครชลประทานโดยให้ผู้ใช้น้ำเลือกตั้งอาสาสมัครชลประทาน 1 คน ในขอบเขตพื้นที่ 2,500 – 3,000 ไร่ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานกับโครงการชลประทานในการส่งน้ำและบำรุงรักษา
- 4) ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน (Joint Management Committee for Irrigation; JMC) เป็นศูนย์กลางของการตัดสินใจ กำกับดูแลและสนับสนุนในการบริหารจัดการชลประทานของโครงการชลประทาน โดยประกอบด้วย 4 ภาคส่วน คือ ตัวแทนจากองค์กรผู้ใช้น้ำ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนจากโครงการชลประทาน และตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

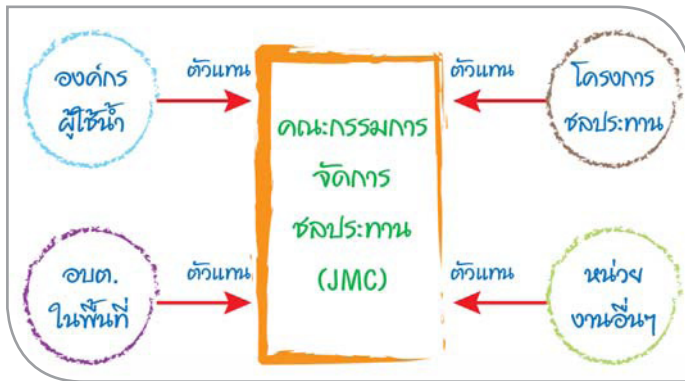

3.2 องค์กรและเครือข่าย

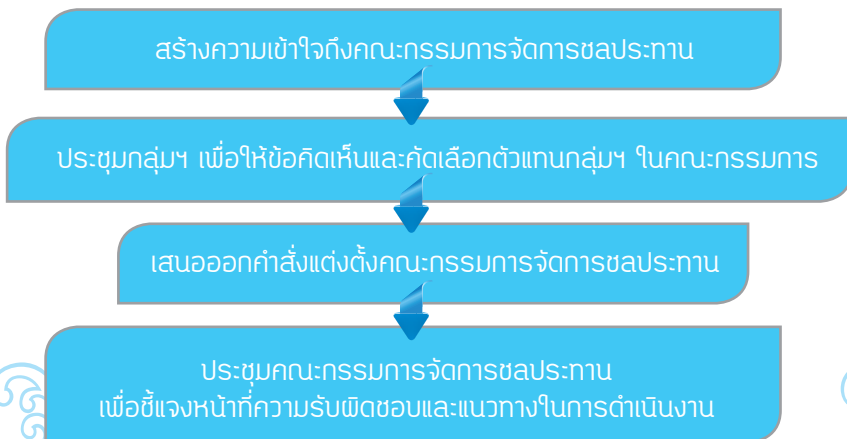
การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม เพื่อจุดประสงค์ให้เกิดความยั่งยืนในงานชลประทาน ในแต่ละโครงการชลประทาน จะต้องมียุทธศาสตร์และเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ซึ่งประกอบด้วย

คณะกรรมการจัดการชลประทาน

คณะกรรมการจัดการชลประทาน เป็นองค์กรสูงสุดในการบริหารจัดการโครงการชลประทาน มีหน้าที่ แบ่งปันน้ำ กำหนดมาตรการควบคุมการใช้น้ำและการบำรุงรักษา เป็นศูนย์กลางในการบูรณาการ การทำงานระหว่างส่วนราชการต่างๆ ในพื้นที่ชลประทาน และยังสามารถดำเนินการส่งเสริมการผลิตและการตลาดได้อีกด้วย

โครงสร้างของคณะกรรมการจัดการชลประทาน

ขั้นตอนการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน

องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นองค์กรของเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานที่มีคณะกรรมการขององค์กรที่เลือกตั้งมาจากผู้ใช้น้ำ มีระเบียบข้อบังคับขององค์กร ขอบเขตพื้นที่ดูแลขององค์กรผู้ใช้น้ำใช้ขอบเขตของระบบส่งน้ำเป็นหลัก สมาชิกขององค์กรก็คือผู้ใช้น้ำจากระบบชลประทานสายเดียวกัน

องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน มี 2 ประเภท คือ ประเภทไม่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) และกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน และประเภทนิติบุคคล ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน และสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยมีแนวทางในการจัดตั้งและยกระดับ ดังนี้

ลำดับองค์การพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

จัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ชลประทานที่ต้องจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ศึกษาข้อมูลขององค์กรผู้ใช้น้ำที่มีอยู่เดิม

รวบรวมข้อมูลรายชื่อผู้ใช้น้ำ

กำหนดแผนงานการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐาน

ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ

ประชุมเกษตรกร จัดตั้งกลุ่มฯ และจัดทำทะเบียนกลุ่มฯ

ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)

จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานกลุ่มพื้นฐาน (กลุ่มกู/ทอ/แจก)

ให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

ระบุขอบเขตกลุ่มบริหารฯ และรวบรวมรายชื่อผู้ใช้น้ำภายในกลุ่มพื้นฐาน

คัดเลือกสมาชิกผู้ใช้น้ำและหัวหน้ากลุ่มพื้นฐาน เพื่อฝึกอบรมงาน

เปิดประชุมใหญ่สมาชิกผู้ใช้น้ำ เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ กำหนดระเบียบข้อบังคับและจัดทำทะเบียนกลุ่ม

ขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน และมอบใบทะเบียนกลุ่ม

ขั้นตอนการยกระดับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

อาสาสมัครชลประทาน

อาสาสมัครชลประทาน หมายถึง เกษตรกรหรือบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยสมัครใจที่จะเป็นอาสาสมัครอยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี และได้รับค่าตอบแทน 1,200 บาทต่อเดือน อาสาสมัครชลประทานจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ของโครงการชลประทานและในการประสานงานระหว่างกรมชลประทานกับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ในการวางแผน การควบคุม และการประเมินผลการส่งน้ำและบำรุงรักษาประจำฤดูกาลเพาะปลูก ประมาณ 2,500 – 3,000 ไร่ โดยก่อนจะเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่จะต้องผ่านการฝึกอบรมให้ความรู้

คัดเลือกพื้นที่ชลประทานที่มีกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานขึ้นไป
และกำหนดจำนวนอาสาสมัครชลประทาน

เตรียมการประชุมใหญ่ โดยนัดผู้นำองค์กรผู้ใช้น้ำ
เพื่อกำหนดวัน และสถานที่

ประชุมใหญ่สมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อคัดเลือกอาสาสมัครชลประทาน
จัดทำหนังสือรับการคัดเลือกอาสาสมัครชลประทาน

ฝึกอบรมอาสาสมัครชลประทาน

ขึ้นทะเบียนอาสาสมัครชลประทาน และอาสาสมัครเกษตร

อาสาสมัครชลประทานปฏิบัติงาน

ขั้นตอนการดำเนินงานอาสาสมัครชลประทาน

3.3 รูปแบบการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

สำรวจความต้องการใช้น้ำทุกภาคส่วน เพื่อวางแผนการส่งน้ำประจำฤดูกาล

การประชุมคณะกรรมการจัดการชลประทาน และกำหนดข้อตกลงการส่งน้ำ

แจ้งข้อตกลงการส่งน้ำ แก่หัวหน้าองค์กรผู้ใช้น้ำ แต่ละระดับและสมาชิก

บำรุงรักษา ขุดลอกคูคลองโดยกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

ขอบเขตพื้นที่กลุ่มบริหารฯ กลุ่มผู้ใช้น้ำฯ จะเปิด-ปิดอาคารชลประทาน

ติดตามการส่งน้ำโดยเจ้าหน้าที่และกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

ตรวจเยี่ยมกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

เสริมสร้างความสามัคคีในกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ โดยการฝึกอบรม

เกษตรกรรายงานข้อมูลผลผลิตตามแบบฟอร์มสำรวจของกรมชลประทาน

เจ้าหน้าที่สำรวจความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ

เจ้าหน้าที่ประมวลผลการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา

ประชุมคณะกรรมการจัดการชลประทาน เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน

แนวคิดในการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการน้ำ
โดยคณะกรรมการจัดการชลประทานและองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

รูปแบบการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม
โดยคณะกรรมการจัดการชลประทาน องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน
และอาสาสมัครชลประทาน

บทที่ 4

ผลการดำเนินงานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

4.1 การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

โครงการฯ กระเสียว มีการบริหารจัดการน้ำ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การบริหารจัดการน้ำระดับโครงการฯ ดำเนินการโดยคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการฯ กระเสียว (JMC) จะทำหน้าที่ร่วมกันบริหารจัดการน้ำ ตั้งแต่อ่างเก็บน้ำจนถึงระบบส่งน้ำ

ระดับที่ 2 การบริหารจัดการน้ำในระดับคลองส่งน้ำ ดำเนินการบริหารจัดการน้ำโดยกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ร่วมกันบริหารจัดการน้ำภายในคลองส่งน้ำของแต่ละกลุ่มบริหาร เพื่อนำไปสู่ระบบแปลงนา โดยมีคณะกรรมการของกลุ่มบริหารฯ หัวหน้าเขต และมีอาสาสมัครชลประทานเป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน

ระดับที่ 3 การบริหารจัดการน้ำในระดับแปลงนา เป็นการดำเนินการจัดการน้ำในแปลงนาของกลุ่มพื้นฐาน โดยสมาชิกของแต่ละคูต้องร่วมกันบริหารจัดการน้ำกันเอง โดยมีหัวหน้าคูส่งน้ำเป็นผู้นำ และมีอาสาสมัครชลประทานเป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน

► ในปี 2543-2544 โครงการฯ กระเสียว ได้ดำเนินการฟื้นฟู กลุ่มพื้นฐาน 278 กลุ่ม เติมพื้นที่ส่งน้ำส่งเสริมความรู้ให้กลุ่มมีความเข้มแข็งเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมกันบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีการจัดฝึกอบรม / สัมมนา พร้อมขึ้นบัญชีกลุ่มกับโครงการ โดยที่กลุ่มพื้นฐาน จะร่วมกันบริหารจัดการน้ำชลประทาน กำจัดวัชพืช ขุดลอกและบำรุงรักษาอาคารชลประทานภายในคูส่งน้ำในแต่ละสาย โดยมีหัวหน้าคู ผู้ช่วยหัวหน้าคู เป็นผู้นำ

► ในปี 2545 หลังจากได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐาน และกลุ่มมีความรู้ในการบริหารจัดการน้ำแล้ว ได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชลประทาน ครอบคลุมทั้งพื้นที่ของโครงการ จำนวน 9 กลุ่มบริหาร โดยที่กลุ่มบริหารจะร่วมกันบริหารจัดการน้ำชลประทาน ตั้งแต่ในคลองส่งน้ำ จนถึงแปลงนา โดยเจ้าหน้าที่ชลประทานจะเป็นที่ปรึกษา

► ในปี 2553 ได้ดำเนินการคัดเลือกอาสาสมัครชลประทาน ตามนโยบายที่กรมฯ กำหนด จำนวน 29 คน เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำกับเจ้าหน้าที่ชลประทานและได้แต่งตั้งเพิ่มเติมในปี 2554 อีก 7 คน รวมเป็น 36 คน

4.2 กิจกรรมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

- 1) กลุ่มบริหารมีการประชุมใหญ่สมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทานก่อนการส่งน้ำทุกฤดูกาล เพื่อรับทราบผลการประชุมของคณะกรรมการ JMC รับทราบสถานการณ์น้ำ และกำหนดแผนการบำรุงรักษาคูส่งน้ำก่อนถึงกำหนดการส่งน้ำ
- 2) มีการบำรุงรักษาคูส่งน้ำ โดยการขุดลอก หรือกำจัดวัชพืช โดยใช้แรงงานคนหรือเครื่องจักร
- 3) มีการบำรุงรักษาระบบชลประทาน ในคูส่งน้ำ
- 4) คณะกรรมการกลุ่มบริหาร สมาชิก จะเข้าร่วมการฝึกอบรม / สัมมนา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร
- 5) ร่วมในการบริหารจัดการน้ำตั้งแต่ในคลองส่งน้ำสู่คูส่งน้ำ และแปลงนา

หลังจากมีการจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ทั้ง 9 กลุ่มบริหาร และขึ้นทะเบียนกับสำนักชลประทานที่ 12 แล้ว ได้ดำเนินการให้กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานร่วมกัน บริหารจัดการน้ำในคลองส่งน้ำของแต่ละกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน โดยเจ้าหน้าที่ชลประทานจะควบคุมการส่งน้ำที่ปากคลอง

21

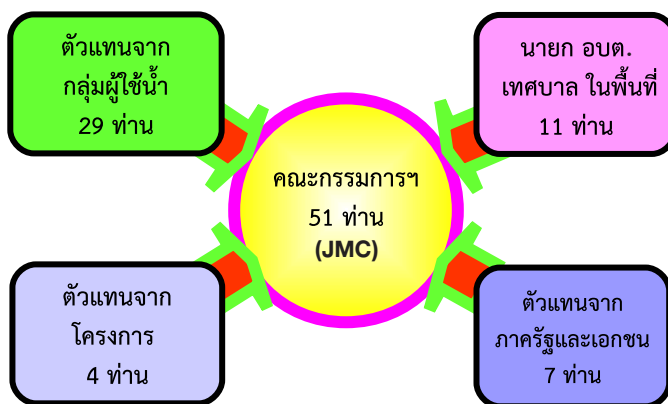
4.3 การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว ได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการกระเสียว (คณะแรก) เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2546 แต่ยังไม่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี โดยดำรงตำแหน่งระหว่างวันที่ 6 มิถุนายน 2546 ถึง 5 มิถุนายน 2550 ต่อมาในปี 2550 คณะกรรมการชุดแรก หมดยวาระดำรงตำแหน่ง 4 ปี จึงได้มีการคัดเลือกประธานกรรมการ รองประธาน ชุดใหม่ เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2551 โดยคณะกรรมการคณะปัจจุบันประกอบด้วย

นายสว่าง	ภูพา	ประธานกรรมการ
นายทองเหมาะ	ภูซึ้ง	รองประธานกรรมการ
นายพินิต	พลวัฒน์	รองประธานกรรมการ

โดยคณะกรรมการคณะนี้ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ตามคำสั่งจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ 1504/2550 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการกระเสี้ยว ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2550 โดยอาศัยอำนาจตามคำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เรื่อง คำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการลุ่มน้ำท่าจีน ซึ่งลำห้วยกระเสี้ยวเป็นสาขาของแม่น้ำท่าจีน

ตัวแทนจากภาคส่วนต่างๆ ของคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสี้ยว ตามโครงสร้าง ดังนี้

องค์ประกอบของคณะกรรมการจัดการชลประทาน
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสี้ยว

4.4 หน้าที่ของคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษากระเสียวและกรรมการแต่ละภาคส่วน

คณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการกระเสียว (JMC) ที่จัดตั้งขึ้น มีความ
มุ่งหมายให้ทำหน้าที่ตัดสินใจในการบริหารจัดการชลประทานโครงการ

- 1) พิจารณากำหนดความเหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำอย่างเก็บน้ำกระเสียว
จนถึงแปลงนาในแต่ละฤดูกาลเพื่อแพร่กระจายน้ำตรงต่อความต้องการของ
เกษตรกรเป็นไปอย่างทั่วถึง เป็นธรรมและประหยัด อันได้แก่ การกำหนด
ฤดูกาลส่งน้ำ แผนการปิด - เปิดน้ำ วิธีการส่งน้ำ เป็นต้น
- 2) การบำรุงรักษาระบบชลประทาน อันได้แก่ การกำหนดปฏิทินการบำรุงรักษา
วิธีการบำรุงรักษา แผนการบำรุงรักษาและการประชาสัมพันธ์
- 3) การดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประโยชน์จากน้ำชลประทานมี
ผลสูงสุด

การประชุมคณะกรรมการจัดการชลประทาน
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

หน้าที่กรรมการในส่วนของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

- 1) วางแผนการจัดสรรน้ำในอ่างเก็บน้ำกระเสียว เบื้องต้นในแต่ละฤดูกาลเพื่อนำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาในที่ประชุม
- 2) จัดทำแผนการส่งน้ำให้สอดคล้องพื้นที่เพาะปลูก โดยดำเนินการตามมติในที่ประชุม
- 3) แจ้งสถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำกระเสียวให้เกษตรกรทราบอย่างต่อเนื่อง
- 4) ดำเนินการบริหารจัดการน้ำตามมติในที่ประชุม
- 5) บันทึกสรุปผลการประชุมคณะกรรมการ ในแต่ละครั้งแจ้งให้คณะกรรมการฯ ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ
- 6) ประสานงานกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในการจัดเก็บข้อมูล เช่น ความต้องการใช้น้ำ และความต้องการปลูกพืช
- 7) สำรวจผลผลิต ราคา ความพึงพอใจของเกษตรกรในการส่งน้ำ
- 8) การเยี่ยมเยียน เพื่อสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำ
- 9) ประสานงานในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ อบต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน้าที่กรรมการในส่วนของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

- 1) เป็นตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการชลประทาน ตามหน้าที่ของคณะกรรมการจัดการชลประทานข้างต้น
- 2) นำมติในที่ประชุมกลุ่มบริหาร เช่น ความต้องการน้ำ ความต้องการปลูกพืช กำหนดการปิด - เปิดน้ำ ในแต่ละฤดูกาล มาเสนอในที่ประชุม
- 3) ร่วมพิจารณาในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในที่ประชุม
- 4) แจ้งผลการประชุมคณะกรรมการให้กลุ่มบริหารได้รับทราบ
- 5) กำกับดูแลการจัดสรรน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่และกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เพียงพอทั่วถึง และประหยัดตลอดฤดูกาลส่งน้ำ

หน้าที่กรรมการในส่วนของผู้นำชุมชน

- 1) เป็นตัวแทนของ อบต. เทศบาล ในคณะกรรมการฯ เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการชลประทานตามหน้าที่ของคณะกรรมการ
- 2) การรับการถ่ายโอนงานจากชลประทาน เช่น คูส่งน้ำ ฝวกถนนบนคันคลองส่งน้ำ
- 3) ให้ความสนับสนุนการดำเนินงานในการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในรูปงบประมาณของ อบต. และ เทศบาล

หน้าที่ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

- 1) เป็นตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน ในคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการชลประทานตามหน้าที่ของคณะกรรมการ ข้างต้น
- 2) ให้ความสนับสนุน ประสานงานและร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานสูงสุด
- 3) ให้ความรู้ด้านวิชาการของแต่ละหน่วยงาน

4.5 ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการจัดการชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

ตั้งแต่ ปี 2546 – 2553

การดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการ ตั้งแต่ ปี 2546 ถึงปัจจุบัน สามารถสรุปผลงานได้ดังนี้

1) การร่วมกันบริหารจัดการน้ำชลประทานตั้งแต่อ่างเก็บน้ำกระเสียว

ตั้งแต่มีการจัดตั้งคณะกรรมการ ในการบริหารจัดการน้ำในอ่างเก็บน้ำ ทุกฤดูกาล หรือมีการเปลี่ยนแปลงมติในที่ประชุมจะต้องมีการประชุมคณะกรรมการทุกครั้งเพื่อร่วมกันพิจารณาบริหารจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำตั้งแต่ปี 2546 ถึงปัจจุบัน มีการประชุมทั้งหมด 28 ครั้ง

2) การร่วมกันแก้ไขปัญหาภัยแล้ง และน้ำท่วม

2.1) การแก้ปัญหาภัยแล้ง

ในช่วงปลายฤดูฝนปี 2547 และปี 2548 เกิดภัยแล้งปริมาณน้ำในอ่างมีน้ำน้อย คณะกรรมการร่วมกันบริหารจัดการน้ำ ทำให้ผลผลิตข้าวฤดูฝนปี 47 ไม่เสียหาย โดยมีการจัดรอบเวรการใช้น้ำร่วมกัน

จากการเกิดสภาพภัยแล้งในอ่างเก็บน้ำกระเสียว ในปี 2547 ต่อเนื่องถึงปี 2548 จึงทำให้เกิดรวมตัวของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในเขตของโครงการฯ ประมาณ 2,800 คน มาชุมนุมที่สันเขื่อนกระเสียว เพื่อเรียกร้องการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำระยะยาว ในวันที่ 20 สิงหาคม 2548

2.2) การแก้ปัญหาน้ำท่วม

ในปี 2549 และ 2550 มีการประชุมคณะกรรมการ เพื่อร่วมกันแก้ไขปริมาณน้ำส่วนเกินที่ล้นจากทางระบายน้ำล้น ในปี 2549 ซึ่งได้เกิดน้ำท่วมในเขตลุ่มน้ำท่าจีน เจ้าพระยา และปริมาณน้ำในอ่างกระเสียว เกินระดับเก็บกัก จึงมีการประชุมคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการน้ำในอ่าง โดยมติในที่ประชุมให้ส่งน้ำส่วนเกินเข้าพื้นที่เพาะปลูกพืช เพื่อลดปัญหาน้ำท่วมในเขตลุ่มน้ำท่าจีน

ในปี 2551 ปริมาณน้ำเกินระดับเก็บกักในช่วงเดือน ตุลาคม - พฤศจิกายน 2551 ซึ่งโครงการฯ ได้ขยาย ทางระบายน้ำล้น เพิ่มขึ้น จากเดิมกว้าง 22 เมตร เป็น 74 เมตร จึงทำให้ปริมาณน้ำที่ล้นจากเขื่อน ไหลลงลำน้ำท่าจีนในลำห้วยกระเสียว เข้าพื้นที่เพาะปลูก จึงได้มีการประสานงานกันระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำ อบต. และชลประทาน เพื่อแก้ไขปัญหาได้ทัน ทำให้นาข้าวไม่เสียหาย

2.3) การแก้ปัญหาน้ำเสีย

ในปี 2552 ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2552 เกิดฝนตกหนัก ทำให้คันบ่อเก็บน้ำเสียของโรงงานน้ำฝนที่ตกมากน้ำได้กัดเซาะน้ำในคันบ่อพังไหลลงสู่ลำห้วยกระเสียว ทางคณะกรรมการ JMC ได้มีการสอบถามทางบริษัท ไท อะโกร เอ็นเนอร์ยี จำกัด (มหาชน) ในที่ประชุมคณะกรรมการ JMC เนื่องจากทางบริษัทฯ เป็นคณะกรรมการ

JMC ด้วย ทางบริษัทฯยอมรับข้อผิดพลาดตรงนี้ และขอภัยในที่ประชุม และได้ระดมเครื่องมือเครื่องจักรเข้าไปซ่อมแซมแก้ไข และกล่าวว่าในอนาคตจะไม่ให้เกิดเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นอีก

2.4) การแก้ไขการขัดแย้งกับพื้นที่นอกเขตของโครงการ

ในปี 2550 ได้มีการพิจารณาในที่ประชุมของคณะกรรมการ JMC ว่าควรหาทางแก้ไขเรื่องพื้นที่นอกเขตโครงการ โดยให้คณะกรรมการของกลุ่มที่อยู่นอกเขตชลประทาน มาเป็นคณะกรรมการ JMC ด้วย 2 คน โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มบริหารหนองราชวัตร เพื่อให้ได้รู้วิธีการบริหารจัดการน้ำด้วยกัน ซึ่งปัจจุบันปัญหาดังกล่าว ได้ทำการแก้ไขแล้ว

2.5) การแก้ไขปัญหาการขัดแย้งกับชมรมชาวไร่อ้อย

ในปี 2550 เกิดการขัดแย้งระหว่างชมรมชาวไร่อ้อยกับคณะกรรมการฯ และเกษตรกรที่ทำนา เนื่องจากตามมติในที่ประชุมคณะกรรมการฯ กำหนดให้มีการส่งน้ำเพื่อการปลูกพืชฤดูแล้งปี 2550 ในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2550 ในฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยปี 2549 / 50 เกษตรกรที่ปลูกอ้อยเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ทันกำหนดการส่งน้ำเพื่อการปลูกพืชฤดูแล้งปี 2550 ตามมติในที่ประชุมคณะกรรมการ ชมรมชาวไร่อ้อย จึงได้ขอให้ทางคณะกรรมการ ช่วยพิจารณาเลื่อนการส่งน้ำออกไป ซึ่งคณะกรรมการ ได้มีการประชุมแล้วมีมติให้เลื่อนการส่งน้ำออกไป อีก 5 วัน คือกำหนดส่งน้ำวันที่ 20 ก.พ. 50 แต่ชมรมชาวไร่อ้อยต้องการให้เลื่อนการส่งน้ำให้มากกว่านี้ จึงได้ทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี จึงทำให้เกิดปัญหาการขัดแย้งระหว่างเกษตรกรที่ทำนา และเกษตรกรที่ทำอ้อย จึงมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการ JMC ชมรมชาวไร่อ้อย โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นประธาน ในที่ประชุมสามารถแก้ไขปัญหากันได้ โดยไม่ต้องเลื่อนกำหนดการส่งน้ำออกไป

3) มีการทำงานแบบบูรณาการ

ตั้งแต่มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการกระเสียว (JMC) การดำเนินงานจะมีการทำงานแบบบูรณาการ หลายหน่วยงานในด้านการส่งน้ำการบำรุงรักษา และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการแพร่กระจายน้ำให้แก่เกษตรกรเป็นไปอย่างทั่วถึง เป็นธรรมและประหยัด ให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนจากการใช้น้ำชลประทานเป็นไปอย่างเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ และลดปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำ ตัวอย่างเช่น

- 3.1) ลดปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำหรือ ขัดแย้งในเรื่องเกษตรกรที่ทำอ้อยกับเกษตรกรที่ทำนา
- 3.2) การร่วมกันติดตั้งท่อทำกาลก้นน้ำเมื่อปี 2548 โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำร่วมกันติดตั้ง อบต. ช่วยเรื่องอาหาร น้ำดื่ม ส่วนชลประทานจัดหาอุปกรณ์ และงบประมาณ

การติดตั้งทำกาลก้นน้ำในอ่างเก็บน้ำกระเสียว

- 3.1) การจัดงานรวมพลคนรักขน้ํากะเสียว เป็นแนวความคิดที่เกิดจากคณะกรรมการฯ ลึนปีควรจะมีการจัดงานที่เกี่ยวกับอ่างเก็บน้ํากะเสียว หลังจากทีเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวนาปีเสร็จแล้ว ก่อนปีใหม่ จึงได้มีการจัดงานรวมพลคนรักขน้ํากะเสียวขึ้นมา ตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา โดยมีเกษตรกรจากลุ่มบริหารการใช้น้ํ 9 ลุ่มบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เอกชน ชลประทาน ทั้งอำเภอ 3 อำเภอ มาร่วมงาน จึงทำให้เกิดความสามัคคีภายในองค์กร ที่ร่วมกันใช้น้ํจากเขื่อนกะเสียว ตั้งแต่ 2549 เป็นต้นมา

4) การประชาสัมพันธ์ของคณะกรรมการจัดการชลประทาน

- 4.1) การประชุมใหญ่สมาชิกผู้ใช้น้ํ
- 4.2) ทางเอกสาร ประกาศโครงการส่งน้ํและบำรุงรักษากะเสียว เดือนละ 1 ครั้ง
- 4.3) ทางวิทยุชุมชน การจัดรายการ
 - เจ้าหน้าที่ชลประทาน จัดรายการวิทยุ ชลประทานพบปะเกษตรกร
 - จัดโดยคณะกรรมการ JMC โดยรองประธานคณะกรรมการ (นายทองเหมาะ ภูมั่ง)
- 4.4) ทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้านทั่วพื้นที่ จำนวน 40 แห่ง
- 4.5) ทางเว็บไซต์
- 4.6) ทางโทรศัพท์สายด่วนติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในเขตพื้นที่โดยตรง
- 4.7) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ ปฏิทิน
- 4.8) อื่นๆ งานบวช งานแต่ง งานศพ ฯลฯ

5) การร่วมกันพิจารณาพร่องน้ำในอ่างเก็บน้ำกระเสียว

ในปี 2550 ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำกระเสียว เกินความจุเก็บกักตัวอ่างเก็บน้ำ 240 ล้าน ลบ.ม. ในเดือนพฤษภาคม 2550 โดยที่ยังไม่ถึงช่วงฤดูฝน ตามหลักการบริหารจัดการน้ำจำเป็นต้องมีการพร่องน้ำจากอ่างเก็บน้ำกระเสียว โดยที่คณะกรรมการ JMC เป็นผู้พิจารณา

4.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการบริหารจัดการชลประทาน

- 1) ลดปัญหาการขัดแย้งและการร้องเรียน
- 2) เกษตรกรมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของน้ำและมีความรู้สึกได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำร่วมกับชลประทาน และช่วยกันบำรุงรักษาอาคารชลประทาน ทำให้สภาพระบบชลประทานดีขึ้น พร้อมกันนี้ อบต. เทศบาล ได้จัดสรรงบประมาณลงพื้นที่ตามที่กลุ่มผู้ใช้น้ำร้องขอ
- 3) ทำให้เกิดความสามัคคีระหว่างเกษตรกรกับเกษตรกร เจ้าหน้าที่ชลประทาน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

- 4) ทำให้รัฐบาลประหยัดงบประมาณในการบริหารจัดการ เพราะเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน
- 5) มีการแบ่งปันน้ำกันอย่างเป็นธรรม ทั้งถึง รวดเร็ว
- 6) ทำให้เกษตรกรมีความเชื่อมั่นและยอมรับการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ชลประทาน ในการบริหารจัดการน้ำชลประทานมีประสิทธิภาพ
- 7) ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น รายได้สูงขึ้น หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำที่ดี สามารถส่งน้ำให้เกษตรกรได้อย่างทั่วถึงตลอดฤดูกาล

บทที่ 5

รางวัลแห่งความสำเร็จ

33

กรมชลประทาน

ก้าวสู่ความสำเร็จการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

5.1 ปี 2553 รางวัลดีเด่น รางวัลคุณภาพการให้บริการ ประชาชน ประเภทนวัตกรรมการให้บริการ จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)

ในปี พ.ศ. 2553 กรมชลประทานได้เสนอ “กระบวนการบริหารจัดการชลประทาน โดยคณะกรรมการภาคประชาชนและองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี” เข้าประเมินเพื่อขอรับรางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชน ประเภทนวัตกรรมการให้บริการ จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)

ผลปรากฏว่า การปฏิบัติงานการให้บริการประชาชนของกรมชลประทานในกระบวนการบริหารจัดการชลประทานโดยคณะกรรมการภาคประชาชนและองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับรางวัลดีเด่น ประเภทนวัตกรรมการให้บริการ

รางวัลคุณภาพ การให้บริการประชาชน เป็นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากกรมชลประทานได้ดำเนินการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ได้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง เพราะประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น เกษตรกรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน มีการปรึกษาหารือผ่านคณะกรรมการจัดการ

ชลประทาน กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อาสาสมัครชลประทาน เจ้าหน้าที่ชลประทาน ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่อัตราการล้นด้น้อยลง แต่มีผลความพึงพอใจของผู้รับบริการดีขึ้น ความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรกับภาครัฐลดน้อยลง มีการใช้น้ำอย่างประหยัด ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น อาคารชลประทานได้รับการดูแลบำรุงรักษาเป็นอย่างดี

5.2 ปี 2554 รางวัลรองชนะเลิศ รางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชน ประเภทสร้างนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ เชนนโยบายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จากองค์การสหประชาชาติ

2011 United Nations Public Service Awards

“กระบวนการจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วม โดยคณะกรรมการภาคประชาสังคมและองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี” ของกรมชลประทาน ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ รางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชนขององค์การสหประชาชาติ ประจำปี พ.ศ. 2554 ประเภทการสร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจเชิงนโยบาย ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก

รางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชนขององค์การสหประชาชาติ ริเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2546 ถือเป็นรางวัลอันทรงเกียรติที่องค์การสหประชาชาติมอบแก่หน่วยงานในทุกภูมิภาคทั่วโลก ที่มีประสิทธิภาพและมีผลงานเป็นเลิศในการให้บริการประชาชน เพื่อเป็นการกระตุ้นการทำงาน การเสริมสร้างภาพลักษณ์ และการสรรค์สร้างนวัตกรรมการให้บริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชน ตลอดจนเป็นแบบอย่างอันดีแก่หน่วยงานต่างๆ ในการนำไปปรับใช้ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับภูมิภาคต่อไป

ในปี พ.ศ. 2554 มีหน่วยงานจำนวน 170 หน่วยงานจากทั่วโลกใน 5 ภูมิภาค ได้แก่ แอฟริกา เอเชีย-แปซิฟิก ยุโรป-อเมริกาเหนือ ละตินอเมริกา-แคริบเบียน และเอเชียตะวันตก ที่มีผลงานส่งประกวดผ่านเข้าสู่รอบที่สอง (short-list) รางวัลแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

- ประเภทที่1** การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในหน่วยงานราชการ
- ประเภทที่2** การปรับปรุงการให้บริการประชาชน
- ประเภทที่3** การสร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจเชิงนโยบาย
- ประเภทที่4** การส่งเสริมการจัดการองค์ความรู้ (knowledge management) ในหน่วยงานราชการ
- ประเภทที่5** การส่งเสริมการให้บริการประชาชนที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของเพศชาย หญิง

นี่คือรางวัลแห่งความภาคภูมิใจ ของกรมชลประทาน หน่วยงานประเทศไทย ที่ก้าวไกลในระดับสากล

ประมวลภาพการรับรางวัลคุณภาพการให้บริการ
ประชาชน รางวัลดีเด่น ประเภทนวัตกรรมการให้
บริการ ประจำปี พ.ศ. 2553

บทที่ 6

บอกกล่าว เล่าสืบ

นายชูลิต ดำรงศักดิ์
อธิบดีกรมชลประทาน

กรมชลประทานเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยจัดสรรน้ำให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้น้ำภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริโภค และอื่นๆ เพื่อตอบสนองวิสัยทัศน์ โดยจะต้องมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามพันธกิจที่ว่า “เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและบริหารจัดการน้ำทุกระดับอย่างบูรณาการ”

ตลอดระยะเวลาที่มีการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ได้มีการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการน้ำ อย่างตระหนักรู้ในคุณค่าของน้ำ พัฒนาศักยภาพขององค์กรผู้ใช้น้ำ ตลอดจนสร้างกลไกความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการร่วมบริหารจัดการน้ำให้เกิดประสิทธิภาพ

แบบอย่างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการฯ กระเสียว เป็นความภาคภูมิใจของกรมชลประทาน ที่ได้มีส่วนสนับสนุน ถ่ายทอดความรู้ และประสานงานร่วมกับภาคประชาชน จนเกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ในมิติของการบริหารจัดการน้ำโดยประชาชน เพื่อประชาชน ซึ่งรูปธรรมความสำเร็จที่เกิดขึ้นนี้จะสามารถนำไปขยายผลในพื้นที่อื่นๆ ได้อีก อันจะเป็นประโยชน์สุขของประเทศไทยและประชาชนอย่างแท้จริง

นายมนัส กำเนิดมณี
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม
การมีส่วนร่วมของประชาชน

การบริหารจัดการน้ำที่โครงการกระเสียวในอดีต เป็นการดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่ชลประทานแต่เพียงฝ่ายเดียว จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างลูกค้าที่ใช้น้ำชลประทานกับผู้ส่งน้ำชลประทานเหตุจากไม่มีโอกาส ได้พูดคุยกัน ไม่มีความไว้วางใจต่อกัน มองเรื่องเดียวกัน จากคนละมุม จนกลายเป็นปัญหาร่วมที่ชัดเจนและ รุนแรง เกิดความขัดแย้งกันเองของผู้ใช้น้ำในการแย่งชิงน้ำและการขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ชลประทานในการจัดสรรน้ำ

กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำที่โครงการกระเสียว ก่อตัวมาจากการมีปัญหาร่วมเดียวกัน

ทุกฝ่ายมองเห็นปัญหาร่วมกัน จนภาครัฐได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติ มุ่งเน้นการทำงานที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ภาคประชาชนเองก็มีผู้นำตามธรรมชาติที่เข้มแข็ง สื่อสารข้อมูลกับทุกฝ่ายได้ โดยมีกลไก 3 ระดับ คือคณะกรรมการจัดการชลประทาน (JMC) องค์การผู้ใช้น้ำชลประทานและอาสาสมัครชลประทาน เป็นเครื่องมือในการทำงานที่สำคัญ

ปัจจัยความสำเร็จของโครงการกระเสียวเกิดขึ้นจากหลายๆ ด้าน ทั้งระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์กรมชลประทานที่มุ่งเน้นขับเคลื่อนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ระดับปฏิบัติการที่ผู้บริหารโครงการชลประทานมีภาวะผู้นำ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ รับฟังและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งรูปธรรมความสำเร็จที่เกิดขึ้นนี้ สามารถนำมาใช้เป็นตัวแบบ ถอดบทเรียน สำหรับโครงการชลประทานอื่นๆ ได้เรียนรู้ต่อไป

นายศุภกิจ พัฒนศิริ
ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำ
และบำรุงรักษากระเสียว

คณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการฯ กระเสียว มีองค์ประกอบที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการน้ำ อันประกอบไปด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้นำชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งการดำเนินงานเป็นไปภายใต้มิติของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยกรมชลประทานทำหน้าที่เสมือนพี่เลี้ยง คอยประสานให้การสนับสนุน และให้ข้อมูลความรู้ อันจะนำไปสู่การตัดสินใจบริหารจัดการน้ำโดยประชาชน

การดำเนินการที่ผ่านมาของคณะกรรมการฯ JMC มีผลสัมฤทธิ์ที่น่าพึงพอใจในหลายด้าน สามารถช่วยลดช่องว่างเกี่ยวกับข้อพิพาท ประเด็นความขัดแย้ง ในการจัดสรรน้ำให้กับแต่ละภาคส่วน โดยกลไกของ JMC ได้มีบทบาทอย่างสำคัญในการช่วยไกล่เกลี่ย ประนีประนอม ประมวลข้อมูล และหาข้อสรุป จนสามารถจัดสรรน้ำให้กับทุกภาคส่วนได้อย่างครอบคลุมและเป็นธรรม

จากการประเมินความพึงพอใจ พบว่าประชาชนและเกษตรกรในพื้นที่รับประโยชน์ มีความพึงพอใจต่อการทำงานของคณะกรรมการฯ ในการบริหารจัดการน้ำ อยู่ในเกณฑ์พึงพอใจมาก ที่สำคัญคณะกรรมการฯ สามารถปรับกระบวนการทำงานทั้งจากภาครัฐ และประชาชน จากความขัดแย้งให้น่ามาสู่การผนึกพลัง ดังจะเห็นได้จากการจัดงานรวมพลคนรักน้ำ ที่ได้จัดงานบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์อย่างต่อเนื่องมากกว่า 5 ปีแล้ว เหล่านี้ จึงเป็นสิ่งสะท้อนได้ถึงความสำเร็จ และสามารถที่จะเป็นต้นแบบการบริหารจัดการน้ำโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้แก่โครงการชลประทานในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

นายสว่าง กุฬา
ประธานคณะกรรมการจัดการ
ชลประทานโครงการฯ กระเสี้ยว

ในนามของประธานคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการฯ กระเสี้ยว กระผมรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของโครงการ และภาคภูมิใจในความสำเร็จของคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการฯ กระเสี้ยวที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานให้แก่โครงการชลประทานอื่นๆ นับเป็นความภูมิใจของพวกเราทุกคน ที่ได้มีส่วนร่วมทุ่มเททำงาน จนเกิดเป็นผลสำเร็จในวันนี้

กระผมขอเรียนว่า กว่าจะมาถึงความสำเร็จในวันนี้ได้ พวกเราเริ่มต้นจากการเรียนรู้ร่วมกัน ลดช่องว่างต่างๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยการแบ่งปันข้อมูล กระทั่งค่อยๆ สะสมเกิดเป็นความจริงใจในการทำงานร่วมกัน เราทุกคนทำงานกันด้วยใจ เอาใจเป็นตัวตั้งทำงานโดยไม่มีคำตอบแทนใดๆ ทำให้ได้รับความร่วมมือที่ดีจากทุกๆ ฝ่าย

การดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ JMC เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเปลี่ยนทัศนคติทั้งภาครัฐและชาวบ้าน ให้ร่วมมือกันดำเนินการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม จนสามารถลดข้อขัดแย้งต่างๆ และหันหน้ามาพูดคุยกันได้ ตลอดจนยังเป็นการฟ้องถ่ายอำนาจการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้เป็นการตัดสินใจของเกษตรกรอย่างแท้จริง

ท้ายที่สุดนี้ กระผมและคณะกรรมการฯ ทุกคน หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รูปแบบและผลสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำของคณะกรรมการชลประทานที่กรมชลประทานให้ดำเนินการในทุกโครงการ จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ต่อไป

ชื่อหนังสือ

ก้าวสู่ความสำเร็จการบริหารจัดการชลประทาน
โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม โครงการส่งน้ำและ
บำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

พิมพ์

: พฤษภาคม 2554 จำนวน 5,000 เล่ม

ที่ปรึกษา

: นายชลิต ดำรงค์ดี อธิบดีกรมชลประทาน
นายลัญชัย เกตุวรชัย รองอธิบดีฝ่ายบริหาร

บรรณาธิการ

: นายมนัส กำเนิดมณี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม
การมีส่วนร่วมของประชาชน

ผู้เขียน

: นายพรชัย ทองดีมีสุข ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริม
การมีส่วนร่วมด้านบริหารจัดการน้ำ

นายณัฐพล ลิทธิการ

วิศวกรชลประทานชำนาญการ

นายสรายุทธ อัมใจ

วิศวกรชลประทานชำนาญการ

นายวิศิษฐ์ เกษรมาลา

วิศวกรชลประทานชำนาญการ

